

Бодир Ёрғуб
«Dunyoda ilmdan boshqa najot yo'q va
hech qachon bo'lmagay». Imom Buxoriy

IMOM BUXORIY SABOQLARI

ma'naviy-ma'rifiy, ilmiy-adabiy jurnal

27 IYUN –
MATBUOT VA OMMAVIY AXBOROT
VOSITALARI XODIMLARI KUNI
MUBORAK BO'LSIN!

IMOM
BUXORIY
XALQARO ILMIY-
TADQIQOT MARKAZI
NASHRI

2/2019

ирода, вазминлик билан иш тутиш ва омилкорлик, келажакка, инсонга доир удум ва анъаналар руҳида, шунингдек, шахс илмий дунёқарашини шакллантиришга катта имконият беради.

Имом Бухорий ҳадислари ўз Ватанини севувчи унинг равнақи ва истиқболи учун фидоий ёшларимиз, баркамол авлод учун албатта дастуруламал бўлиб қолиши шубҳасиздир.

ҲОЙДАЛАНИЛАН АДАБИЁТЛАР:

1. Абу Абдуллох. Муҳаммад ибн Исмоил Бухорий. Ҳадис. Ал-жомъ ас-сахих. – Т.: Комуслар бош муҳарририяти, 1997.
2. Имом ал-Бухорий. Ал-адаб ал-муфрад. – Т.: Ўзбекистон, 1990.
3. "Имом Бухорий ва унинг дунё маданиятида тутган ўрни" мавзuidaги халқаро конференция материаллари. УзР ФА, Фан, 1998.
4. Ўзбек педагогикаси тарихи. – Т.: Ўқитувчи, 1997.
5. Ўрта Осиёда педагогик фикр тараққиётидан лавҳалар. – Т.: Фан, 1996.

ЖАЛОЛИДДИН РУМИЙ ТАСАВВУФИЙ-ФАЛСАФИЙ ДУНЁҚАРАШИНING ШАКЛЛАНИШИ

Бобир ҲАЗОВ
БухДУ таянч
докторанти

Маъмур мақолада Жалолiddин Румий, унинг ҳаёт йўли ва маънавий дунёқараш, тасаввуфий-фалсафий қарашларининг шаклланишига таъсир кўрсатган шахслар ва омиллар таҳлил қилинган.

Таянч сўзлар: "Мавлоно", "Мавлавия", тасаввуф, сўфийлик, шариат, "Асрорнома".

The following article analyzes the life pathway, the factors and personalia which had an impact on the spiritual weltanschauung, sufi-philosophical views of Djalahidin Rumi.

В этой статье проводится анализ факторов и личностей повлиявших на жизненный путь и духовное мировоззрение Джалалиддина Руми, а также в формировании его суфистско-философских взглядов.

Мамлакатимиз мустақилликка эришгандан сўнг жамият ҳаётининг барча жабҳаларида тубдан янгиланиш жараёни юз берди. Халқимизнинг бой илмий-фалсафий, диний, маънавий-маърифий мероси, миллий қадриятлари, урф-одат ва анъаналари қайта тикланди. Айниқса, шарқ фалсафасини теран ўрганиш асосида улғун маданиятимиз илдизларини жонлантириш, уни замонавий-умумбашарий руҳ билан бойитиш вазифаси долзарб масала бўлиб қолди. Миллий ўзликни англаш, маънавий меросни ўрганиш ва тадқиқ этиш, ўтмишда яшаб ўтган мутафаккир ва алломаларнинг илмий-фалсафий ва диний ахлоқий қарашларидан халқ оммасини баҳраманд этиш ҳаётий заруратга айланди.

Миллий мафқуранинг диний фалсафий илдизларидан бири, кишиларни комиллик даражасига етказишга хизмат қиладиган таълимот бу тасаввуфдир. Тасаввуф ислом дини заминиди ва исломий ҳақиқатлар бағрида вужудга келган, қарийб ўн икки асрдан ортиқ вақт давомида яшаб келаётган таълимот бўлиб, унда инсоннинг бир қанча эзгу истаклари ва идеаллари жамланган бўлиб ҳисобланади.

Тасаввуф асрлар оша кишиларни соғлом эътиқод, юксак маънавият ирфоний тафаккур, маърифат ва маданиятга қорлаган ва тарбиялаган. Тасаввуфий қарашларнинг яхлит таълимотга айланиб, ислом ўлкаларига кенг ёйилиб кетгани фикримизнинг яққол тасдиғидир. Ўн икки асрлик тарихимиз давомида кўплаб дунёга донғи кетган мутасаввифлар ҳамда тасаввуфий таълимотлар вужудга келдики, улар доимо инсонлар қалбига зиё таратиб келди. Буларга мисол қилиб, Аҳмад Яссавийнинг "Яссавия", Абдухолик Ғиждувонийнинг "Ҳожагон", Нажмиддин Кубронинг "Кубровия", Баҳоуддин Нақшбанднинг "Нақшбандия" ва яна бошқа бир қанча тариқатларни санаб ўтишимиз мумкин. Ана шундай тасаввуф таълимотига ўхшаган ўз диний, фалсафий-ахлоқий қарашларига эга бўлган мутасаввиф бу "Мавлавия" тариқатининг асосчиси Мавлоно Жалолiddин Румий Балхийдир.

Мўтуллар истилоси арафасида ўз юртдан чиқиб кетиб Туркиянинг Коня шаҳрида кўним топган бу мутафаккир кўчиб кетган юртда ислом ва тасаввуф таълимоти жорий этишда, инсонларни буюк қадриятлар

негизида тарбиялашда катта ҳисса қолдирган. Айниқса, бунини ўша давр тарихий шароитидан келиб чиқиб таҳлил этадиган бўлсак, Румий маънавий меросининг аҳамияти янада буюклашади. Зеро, бу даврда Чингизхон ва унинг авлодлари томонидан амалга оширилган истилочилик юришларидан анчагина мамлакатлар азият чекмоқда эдилар. Жалолiddин Румий эса Шайх Фаридууддин Аттор Нишопурий ҳазратлари башорат этганларидек "Қуйганлар қалбиди дунё оловини ўт олдириди" [6: 56]. Румий томонидан ёзилган асарларда эса унинг гуманистик ғоялари, нотакрор адабий мероси меросини ўрганиш, унинг фалсафасидаги олам ва одам, инсон, ахлоқ муаммоларини таҳлил этиш юқорида кўрсатилган омиллар билан асосланади.

Навоий "Маҳбуб ул-қулуб" асарида Румий ҳақида, унинг ижоди ва сўз санъати борасида сўз юритар экан, қалам аҳлини уч гуруҳга ажратиб, Жалолiddин Румийни биринчи тоифага мансуб шоирлардан, деб ҳисоблайди: "... Яна қойили маснавийи маънавий, ғаввоси баҳри яқин (аниқ илмдаги ғаввос) Мавлоно Жалолiddин, яъни Мавлавий Румийдурки, мақсадлари назмдан асрори илохий адоси ва маърифати намутаҳоний имлосидин ўзга йўқдур". У ўзининг барча асарларида еру кўнининг соҳибни бўлмиш Оллоҳи қаримни ва унинг заминдаги халифаси Ҳазрати инсонни улғулайди [1: 24-25].

Мавлононинг асл исми Муҳаммад Жалолiddин бўлиб, "Мавлоно" ва "Румий" нисбатлари унга Онадўли ерларига келганидан сўнг берилади. Ушбу нисбатларни Туркиялик олим Салоҳиддин Ҳидоятўгли қуйидагича изоҳлайди: "Тақсир", "Жаноб" маъноларида қўлланилувчи "Мавлоно" исми унинг ёшлик даврларидан бошлаб, Коняда мударрисликни бошалаган пайтлариди берилган бўлиб, бу исм Султон Валад ва Шамсиддин Табризий даврларида одат бўлган эди.

Мавлононинг "Румий" деб танилиши эса унинг бир неча юз йиллар аввал Рум диёри деб номланмиш Онадўли мамлакатининг вилояти бўлган Коняда узок муддат яшаганлиги ва шу ерда вафот этганлигидандир" [2: 13].

Жалолiddин Румий милодий 1207 йилнинг 30 сентябрида ҳозирги Афғонистоннинг Балх шаҳрида,

“Султонул уламо” лақабини олган улуғ шайх Муҳаммад Баҳоуддин Валад хонадониди дунёга келган. Баҳоуддин Валад ўша давр Хоразмшоҳлар давлатининг ҳукмдори бўлиш Муҳаммад Хоразмшоҳ билан келишолмай, оиласи, муридларини олиб, Балхдан чиқиб кетади ва Макка сафаридан сўнг, Ироқу Ажам шаҳарларини кезиб, охири Туркиянинг Коня шаҳрида кўним топади. Салжук султонлари томонидан иззат-икром билан қабул қилинган Баҳоуддин Валад шу ерда муқим бўлиб қолади. Бу орада мўғул босқини бошла-ниб, Мовароуннаҳр ва Хуросон ўт ичида қолади, Балх-нинг тўрт юз уламоси қатл қилинади. Шу тариқа Жало-лиддин ота юртига қайтиб келмайди ва умрининг охи-рига қадар Онадўли ўлкасида умргузаронлик қилиб, шу ерда вафот этади.

Айтишларича, бўлажак шоирнинг отаси она ватани Балхни умрбод ташлаб кетишга қарор қилгач, Макка ва Мадинадаги муқаддас жойларда ибодат қилиш учун бутун оила аҳли билан йўналди, йўл-йўлакай қадимий шаҳарларга кўниб ўтади. Шу пайтда бир қанча ўз дав-рининг кўзга кўринган алломалари Жалолиддин Румийга хайрихоҳлик билдиришади. Жумладан, у ерда Баҳоуддин Валад таниқли форс шоир-сўфийси Фа-ридиддин Аттор билан учрашди. Сўхбатни якунлаб, шоир унинг кичик ёшдаги ўлини кўрсатиб, таъкид-лади: “Ўғлинг қайғули қалбларда осойишталик олови-ни ёқишига узок вақт қолмади”. Шундан сўнг у бола-га Румий ундан умр бўйи ажралмай, доимий равиш-да қайта-қайта ўқиб чиқадиган, ўзини қийнайдиган шубҳа-гумонларининг шарҳларини, жонини азобга соладиган саволларга жавобларни топадиган ўзининг “Асрорнома” (“Сирлар китоби”) девонини тортик килди [2: 56].

Шунингдек, Султонул уламо Ҳаж фарзини бажариб бўлганидан сўнг, қайтиш пайтида Шомга тўхтаб ўтади ва у ерда Шайх Акбар Муҳийддин Ибн Арабий (1165-1240) билан учрашади. Шунда Ибн Арабий ҳазратлари Султонул Уламонинг орқасида турган Мавлонога қараб шундай деган экан: “Субҳаналлоҳ! Бир океан бир ден-гизнинг орқасидан кетаётган экан” [3: 91].

Шу ўринда айтиб ўтиш жоизки, Мавлоно Румийнинг ўз замонасининг етук мутасаввиф мутафаккирларидан бири бўлиб етишишида унинг отасининг хизматлари бениҳоя улкан бўлиб ҳисобланади. Жалолиддин Румий тасаввуф таълимотига оид илк сабоқларини отасидан олганлиги ва унинг илк устози ҳам отаси Баҳоуддин Валад бўлганлиги бир қанча тарихий маълумотларда баён қилинганлигини кўришимиз мумкин. Баҳоуддин Валаднинг “Ал-маориф” асари деярли бутун умр Жо-лолиддиннинг кўлидан тушмаганлиги фикримизнинг яққол далилидир.

1231 йилнинг 23 февралда Жалолиддиннинг ота-си “Султонул уламо” нисбати билан тавсиф этилмиш Баҳоуддин Валад вафот этади. Шу пайтда Жалолиддин эндигина 24 ёшда эди. Отасининг вафотидан сўнг Жало-лиддин мадрасадаги отаси амалини эгаллади, шу тариқа бир йўла маҳаллий диний обрўли шахслар доирасига мансуб бўлди. Бироқ ўша давр тасаввурига мувофиқ, жума кунлари жоме масжидида ваъз ўқиш, маҳаллий амалдорларнинг болаларини ва бой шаҳарликларни илоҳийёт асослари, диний ҳуқуқ (фикҳ) ва Куръон таф-сиридан таҳсил беришга у жуда ҳам ёшлик қиларди. Ўз устозлари ўғлининг сўзлари ва фаолиятини қўллаб-қувватлаш мақсадида марҳум отасининг таъсирли ва машхурроқ шогирдлари ҳамда издошлари Жалолиддин атрофида тўпландилар. Аммо, эндигина йигирма тўрт баҳорни қаршилаган Жалолиддин ирфоний илмлар-ни ҳали тўлиқ эгалламаган эди. 1232 йилда Термиздан

“Кубровия” тасаввуф биродарлиги жамо-си, Баҳоуддиннинг ҳаммаслаги Саййид Муҳаққик кўчиб келади ва ўзини батамом тарбиясига бағишлайди. Румий тахмина-ча унинг мурид-шогирди бўлган эди. Бур тасаввуф “сулук”ининг кўнгилдаги сирли айлади, унинг наздида шахсий руҳий та-англанмаган “билим”дан сирли билимла-ғоясига асосланган тасаввуф асосий ма-зоҳиятини очди. Афтидан, бу дамларда Бурхониддиннинг кашшофлигини ниҳоя-холда қарши олди, негаки, Коня жамияти-дий мўл-кўл ва барқарор ҳолатини таъми-ган тўлиқ ва тизимли диний билимни э-ғ уни кўпроқ ўзига тортарди [4: 227].

Радий Фишнинг “Жалолиддин Румий” хий-биографик романида ёзишича, тасав-идрок этиш ва ўз-ўзини камолга етказиш асосий босқичга бўларди. Биринчи босқ-яъни Куръон ва Муҳаммад Пайғамбар ҳа-ятларда акс этган қонун-қоидаларни баж-аникроғи, тайёргарлик босқичи...

Биринчи тайёргарлик босқичи – шариат-мантикий билимларга тўғри келар, ил-деб аталарди. Сўфийлар мантикий би-аҳамиятини рад этмаган ҳолда, уни маҳдуд-деб қарашар, зеро, у фақат аломатлар, хосса-ятларни илғар, уларнинг таъбирича, жавҳар-сифатга боқар, бинобарин, унинг маҳсу-эмас, билхақиқат” эди. Мантикий били-бўлақларга бўлиш – таҳлил ва санжоб қи-рўёбга чиқади. Илоҳий ҳақиқат эса ўз м-мутлақ бўлиши эътибори билан таҳлил ва с-қўймайди, бас, уни мантикий йўсинда идро-кин эмас.

Сўфийлар ақлий мушоҳада ортидан-мушоҳада бор, деб ҳисоблашар, уни илми га-шарди. Фақат илми ғайб воситасида манти-ларни билиб бўлмаганидек, илми ғайб очад-ларни мантик очолмасди [6: 195].

Унинг устози бўлган Шайх Саид Бурхон-ёш Жалолиддинни айнан илми ғайб йўлидаи-эди. Демак, ёш Жалолиддин шариат илмини-отасининг ўғитлари орқали ҳамда Куръони-хадиси шарифлар орқали ўрганган бўлса, ҳ-отасидан кейинги устози Саид Сирдон Те-ўрганари.

Мавлоно Жалолиддин Балхий дунёқа-шаклланишига таъсир кўрсатган яна бир сўф-килларида бири бу Шамс Табризийдир. Шам-билан Шамс. У ёритувчи, куйдирувчи, қу-тиргувчи бир нурдир. Шамс Табризий ҳам ан-нолар устоди Жалолиддин Румийнинг ҳаёт-тўлдирди. Шамс Табризийни афсонавий ва ҳ-рихий шахс деб биладилар. У бир мумтоз до-ва илм аҳлининг мўътабарларидан эди. Шамс-нинг жуда кўп саволларига саҳиҳ жавоблар бе-ки, Мавлоно, ҳатто, жуда кўп олиму уламолар-маган ва ҳам уларни тан олмаган эди. Шунинг-Мавлоно Шамсни ҳаётининг куёши, умр йўли-вар айлаган нури деб тан олган. У пайдо бўли-бутун борлиқ ёришиб, Фозил олим қалбини-тўлдирди.

Шамс Табризий ҳақиқатда Жалолиддин-учун диний ва илмий жуда кўп муаммоларни-тини топиб берган. Унинг қалбида адабий-шеър ва шоирлик эҳсосларини уйғотди. Айти-Мавлоно Шамс билан учрашгунга қадар шеър

ган, Шамс Табризийда кўрган илоҳий ишқнинг тутғени унинг қалбидида шоирлик уруғини сочди. Бу эса ўз навбатида уни дунёнинг буюк шоирлари қаторига олиб чиқди. Ҳозирги кунда эса “Девони кабир” ёки “Девони Шамс Табризий” бутун дунё ошиқлари қалбидан жой олиб бўлган.

Хулоса ўрнида айтишимиз мумкинки, Жалоллидин Румий Балхийнинг “Мавлоно” бўлиб танилишида отаси “Султонул уламо” – Баҳоуддин Валаддан тортиб жуда кўплаб олиму уламоларнинг, тасаввуф намояндаларининг, қолаверса, у вояга етган маънавий муҳитнинг аҳамияти бениҳоя улқандир. У шариат ва воизлик илмларини отасидан, ирода илмини устози Саййид Бурхониддиндан, шоирлик ва рубоийёт илми-

ни эса ҳар қандай зулматни ёритувчи Шамс Табризий ҳамда “Куш тили”нинг эгаси бўлмиш Фаридуддин Атторлардан олган десак асло адашмаган бўлаемиз. Шуларнинг уммонида ғаввосдек сузган Жалоллидин барча уммонларни бирлаштирди ҳамда улкан океанга асос солди десак асло муболага бўлмайди. Зеро, Мавлононинг “Маснавийи маънавий” асари ҳақида Абдураҳмон Жомий:

Ман чи гўям васфи он олиийжаноб

Нист пайгамбар вале дорад китоб

(Таржимаси: Мен улуг жаноб васфида не дей,

Пайгамбар эмас, лекин китоби бор) [5:3].

дея таъриф-у тавсиф берганда ниҳоятда ҳақ эди.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Алишер Навоий. Маҳбуб ул-қулуб / Муҳаммад асарлар тўплами. 20 жилдлик. 14-жилд. – Т.: Фан, 1998.
2. A. Selahaddin Hidayetog'lu. “Hazret-i Mevlana Muhammed Celaleddin-i Rumi”. – Türkiye. 2012.
3. Beytug, Midhat Bahari, Mesnevi Gözüyle Mevlânâ, Şiirleri, Aşk ve Felsefesi, Sulhi Garan Mevlânâ, Istanbul, 1965.
4. Гребнева. Н Поэма о скрытом смысле. Избранные притчи. – М.: Наука, 1986.
5. Маснавий ҳикояларига шарҳлар. Найнома. Маснавий ҳикоятлари / Жалоллидин Румий; нашрга тайёрловчи А. Тилавов. – Т.: Мухаррир, 2011.
6. Радий Фиш. Жалоллидин Румий. – Т.: Янги аср авлоди, 2016.

АВЛИЁ ХҶҶА ИСМАТУЛЛОҲ БУХОРО ХАЛҚИ ЭЪТИҚОДИЙ ҚАРАШЛАРИДА

Шавкат БОБОЖОНОВ
Бухоро давлат унiversитети
Бухоро тарихи кафедраси
ўқитувчиси

Мақолада Хўжа Исмат Бухорий қадамжоси билан боғлиқ халқ эътиқоди масалалари илмий манбалар ва дала этнографик маълумотларига таянган ҳолда ўрганилган.

Таянч атамалар: авлиё, зиёрат, чашма, халқ эътиқоди, хайр-эҳсон, туғ, қадамжо, “Қизил гул сайли” маросими.

Бухоро қадимдан дину диёнат, илму маърифат, бетакрор маданият маркази сифатида донг тарагган. Бухоро сўзининг “Бихор” сўзидан келиб чиқиши ҳам унинг оташпарастилар тилида “Илм макони” эканлигини англатади. Абул Ҳасан Абдураҳмон ибн Муҳаммад Нишопурий “Илмлар хазинаси” асарида таъкидлайдики, “Бухоро ... ҳозиргача уламо тоифасининг тўпланган жойи, фақат балогат ва ширин сўзларнинг манбаи бўлиб келган” [7: 3].

Шаҳар ҳар асрда ҳар қандай дин олимлари аҳллари тўпланадиган жой бўлгани манбалардан яхши маълум. Шу сабабдан ҳам Бухоро шаҳри ва унинг атрофларида 160 та авлиё* мартабасига кўтарилган машойихлар, олимлар, донишмандлар ва шоирларнинг қабрлари ва қадамжолари ўрин олган. Бухоронинг жануб томонида жойлашган Шайх Жалол** дарвозасидан [9] ташқарида тахминан ярим чақирим узоқликдаги ана шундай мақдас зиёратгоҳларидан бири Хўжа Исматулла Бухорий мақбарасидир.

“Исмат”, “Исматулло”, “Ҳожа”, “Фаҳриддин”, “Бухорий” номлари билан машҳур бўлган Хўжа Исматуллоҳ аслида XV асрнинг йирик шоири бўлиб, шеърларининг мавқеи ва шуҳрати баладд бўлган.

Улуг шоир 1365-1375 йиллар ораллигида Бухоро шаҳрида таваллуд топган. Отасининг исми манбаларда Хожа Масъуд деб тилга олинади [11: 233]. Давлатшоҳ Самарқандийнинг “Тазкиратуш шуаро” китобида ёзилишича, Хожа Исматуллоҳ бузургзода, фозил ва би-

In the article questions of popular beliefs connected to the mausoleum of Khwaja Ismat Bukhari are researched based on the scholarly sources and data from ethnographic fieldwork.

В статье изучены вопросы народных верований, связанных с мавзолеем Ходжа Исмата Бухари на основании научных источников и полевых этнографических данных.

лимдон киши эрмиш, насаби Жъффар ибн Абу Толибга уланади [1: 146]. Адиб ижодининг халқ томонидан севиб ўқилишига сабаб шеърларда мазлум халқ манфаатларининг ҳимоя қилиниши, киборли амалдору вазирларнинг ноҳақликларини ошқор қилиш, халққа қилинган жабру зулмлари фойда қилиш каби масалалар кенг ўрин олганлигидадир. Шунингдек, форсийзабон шоир тасаввуфий шеърларида икки дунё саодатини мадҳ этади. Унинг поэзиясида чинакам инсоний севиги тароналари, ёру диёрга вафо ва садоқат ҳисларини дилга жо этувчи ғоявий йўналишлар ўз аксини топган.

Исмат тахаллусида ижод этган забардаст шоир адабий фаолиятини ўз Ватани – Бухорода бошлаб, кейинчалик Самарқандда Темур невараси Султон Халил саройида давом эттиради. Аммо темурийларнинг тахт учун ўзаро қонли жанглари, сарой аҳли фитналари, меҳнатқаш халқ устидан қилинган жабру ситамлар ва бошқа офатлар шоирни зерикарли сарой хизматидан бош тортиб, муҳтожликда бўлса-да, она шаҳри – Бухорода кун кечиришга етаклайди.

Ҳожа ислом дини йўлидаги хизматлари боис, “Фаҳриддин” (Диннинг фаҳри) унвонига сазовор бўлган. Кўп савоб ишларга бош бўлиб, хусусан, етим-есирларга марҳамат бобида хайрли намуналар кўрсатган. Ўз кулбаларини етимларга бериб, боғидан тушган даромадни уларнинг кундалик ҳаётига сарф этган [13: 161].

Хўжа Исмат 1436 йилда фақирликда бу фойи дунёни тарк этади. “Китоби Муллозода”да шоир вафоти ҳақида

* Авлиё – арабча “валий” сўзидан олинган бўлиб, Аллоҳга яқин киши, турли кароматлар соҳиби ҳамдир.

** Ҳазрат Шайх Жалол нақшбандия тариқатининг буюк пири муршиди, муҳаддис, олим, воиз, шоир бўлган.

Ушбу сонда:

Шовосил ЗИЁДОВ. IRCSA ҳамкорлигидаги халқаро анжуман.....	2
Отабек МУҲАММАДИЕВ. Алоуддин Усмандийнинг ўшлик шоғирди.....	5
АЖДОДЛАР ИЛМИЙ МЕРОСИ	
Шукриясло УМАРОВ. Муснад жанри ва унинг халис илми тараққиётида тутган ўрни.....	9
Миродиля ХАЙДАРОВ. Бурхануддин аль-Маргинани: великий исламский правовед Мавераннахра.....	12
Каримулло МИРЗААХМЕДОВ. Жарҳ ва таъдил илмида Имом Абу Ханифага берилган таъриф.....	15
Зубайдилло НАРЗИЕВ. Хужвирий тасаввуфий-фалсафий таълимотида нафс ва уни тарбиялаш муаммолари.....	17
Мажид ИННАЗАРОВ. Имом Бухорийнинг педагогик қарашларининг ахамияти.....	19
Бобир ҲАДИЕВ. Жалолуддин Румий тасаввуфий-фалсафий дунёқарашининг шаклланиши.....	23
Шавкат БОБОЖОНОВ. Авлиё Ҳўжа Исмаилов Бухоро халқи эътиқодий қарашларида.....	20
Бобир НАМОЗОВ. Хожа Муҳаммад Порсонинг илм, олим ва амал ҳақидаги фикрлари.....	25
Сайёра ТҲИЧИЕВА. Мустақиллик йилларида буюк аллома Имом Термизий илмий меросининг ўрганилиши.....	27
Комилжон РАҲИМОВ. Хожа Муҳаммад Бобо Самосий ҳаёти ва фаолияти: зикри ҳафийга қайтишнинг бошланиши.....	29
НОДИР МАНБАЛАР	
Ахтам АХМЕДОВ. Мадина тарихига доир қадимий қўлёзма тавсифи.....	31
Зариф ХИДИРОВ. Ибн Асирнинг "Ал-комил фит-тарих" асари тарихий манба сифатида.....	35
ВАТАНИМИЗ ТАРИХИ	
Бахриддин УСМОҲОВ. Самарқанд ҳукмдори Абу Саид Мирзо ва Мўғлистон хони Эсан Бугахон ўртасидаги ҳарбий ҳаракатларнинг саналари ҳусусида.....	37
Акматахон АҚМАЛҲОНОВ. Абу Якуб Саққокий – Махмуд Замақшарийнинг муносиб издоши.....	39
Захриддин бобир ХАЙДАРОВ. Совет ҳокимиятининг ўрнатилиши натижасида Наманган уезди ҳудудда вужудга келган ижтимоий-сиёсий вазият.....	40
Дилрабо АМИРДИНОВА. Туркистон ҳадидчи намоёндаларининг илмий-фалсафий меросида қомил инсон тарбияси.....	43
Ойсулув ҲАДИЕВА. Чулопоннинг насрий асарларида эстетик ғоя моҳияти.....	45
Суннатилло АБДИМУХОММADOV. Жадиҳчилик: буюқ, уйдирма ва ҳақиқат.....	46
Акматахон АҚМАЛҲОНОВ. Бухоро шаҳрининг хонлик пойтахтига айланиши ва унинг минтақа сиёсий ҳаётидаги ўрни.....	50
Феруз НАРМАНОВ. Қизил чойхоналарнинг динга қарши курашга жалб қилиниши.....	52
Лайло УСМОҲОВА. Мустақиллик даври ва миниатюра санъатининг ривожи.....	54
Najibon DAMINOV. Samarqand viloyatda teatr san'atining rivojlanish tarixi va istiqbollari.....	57
Янгибой ТУРДИМУРАТОВ. Ўзбеклар анъанавий чорвачилигида халқ ветеринариyasi.....	59
Роҳила РАҲАБОВА. XVIII-XIX асрларда Бухорода ёзилган асарларнинг ўзига хос хусусиятлари ва муқовасозлик санъатининг ривожланиши.....	61
Ахмат РАҲИМОВ. Юртимиздан чиққан муфассирлар.....	64
ИСЛОМ ВА ҲОЗИРГИ ЗАМОН	
Бехзод СОИПОВ. Мусулмон мамлакатларида содир бўлаётган жараёнларга "ислом омили"нинг таъсири.....	67
Зайриддин ЭШОНҚУЛОВ. Исламда тежамкорлик ва исрофгарчиликка муносабат.....	69
Шахноза ҚИМСАНБАЕВА. Миллий ўзликни англашда ислом динининг ўрни.....	70
Marhabo ALLAYAROVA. Tasavvuf ta'limotining panteistik mohiyati.....	73
Мақсуд ЖАББОРОВ. Ислам дини орқали экологик маданиятни шакллантириш.....	75
Фазлиддин МАДИЕВ. Жанубий Кореяда исломнинг пайдо бўлиши ва ривожланиши.....	77
МАЪНАВИЙ ТАҲДИДЛАРГА ҚАРШИ КУРАШ	
Нуриддин АБУЛҲАССАН. Ижтимоий тармоқларнинг ижтимоий ҳаффи.....	79
Джамшид ҚУРБАНОВ. Фундаментализмга қарши курашда ислом ғоявий манбаларининг ахамияти.....	80
Шерзод МУҲАМЕДОВ, Сардорбек ҒИЁСОВ. Уюшмаган ёшлар ўртасида экстремистик оқим таъсирига қарши "иммунитет" ҳосил қилишда нодавлат ташкилотларнинг роли.....	82
ИЖТИМОЙ ИНСТИТУТ	
Дуқмон ЖўРАЕВ, Исоқжон НЕҒМАТОВ. Ҳаракатлар стратегиясини амалга ошириш жараёнида иқтисодий маданиятни шакллантиришнинг ўзига хос хусусиятлари.....	85
Тоҳир ХАТАМОВ. XX асрда Ўзбекистонда халқ таълим тизими ривожланиши: ислохотлар, муаммолар ва тажриба.....	86
Ахтамкул САМАДОВ. Шахс эстетик идеалнинг шаклланиши ва унинг конструктив жиҳатлари.....	90
Рустам БАЙМАТОВ. Сиёсий ижтимоийлашув жараёни: мазмуни, мақсади, характери ва шаклланиш босқичлари.....	93
Дилшод ХУДОЙБЕРДИЕВ. Шахс истеъмолчилик ҳулқи шакллантирувчи омиллар.....	95
Комил ХАЙДАРОВ. Маҳорат – муаллимнинг энг қатта ютуғи.....	98
Умида ЙУЛДОШЕВА. Социальная реклама как инструмент передачи духовного наследия мыслителей Востока.....	100
Умида ТИЛЛОВА. Информацион этика тарихий тараққиётида шарҳ мутафаккирлари қарашларининг ахамияти.....	102
Рахматилло ДЖУРАЕВ. Олий таълим муассасаларида жисмоний тарбия ва спорт фанини ўқитишдаги илгор хорижий тажрибалар.....	104
Зиёдулла ЗИНАТУЛЛАЕВ. Бирламчи манбаларда Марказий Осиёнинг араб халифалигига қўшиб олиниши масаласи.....	106
Камол САЙДАЗИМОВ. Нутқий актлар назариясида тил истеъмолнинг таснифи.....	108
Динара АТАЖАНОВА. Аёллар меҳнатининг қафолатларини такомиллаштириш.....	110
Марат НИЯЗИМБЕТОВ. Жамият ривожланиши моделлари моҳиятининг назарий-методологик жиҳатлари.....	112
Фарход ХАТАМОВ. Позитив ҳуқуқ ва унинг бошқарув фаолиятига таъсири.....	115
Абдурасул БОЛТАЕВ, Эгамберди АБЕРКУЛОВ. Халқаро туризмга эътибор.....	117
Олим ТУРСУНОВА, Хуршид ДАНАБОВЕВ. Оилавий муносабатларни тартибга солишда хотин-қизлар тўғрисидаги миллий манбалар.....	120
Гулбахор ИСАНОВА. Ижтимоий шериклик ижтимоий-иқтисодий ривожланишнинг муҳим шarti.....	123
Камола САИДОВА. Инсонда эркинлик туйғусини шакллантиришда давлатнинг роли.....	126
ФАЛСАФИЙ МУШОҲАДАЛАР	
Гавҳар РАҲМАТОВА. "Девону лугатит турк"даги ов қўпиқлари семантикаси.....	129
Туник ХОЖИЕВ. Шарқона модернизация моделлари шаклланишининг фалсафий-тарихий асослари.....	131
Муҳаммаджон ПАРПИЕВ. Шахс маънавиятининг диний-фалсафий таҳлили.....	134
Раёно ТУШНИЁЗОВА. Алишер Навоий ижодида умминсоний ёшунчаларининг бадий-фалсафий моҳияти.....	136
Зарифа МУМИНОВА. Авестода борлиқ ва инсонга синергетик ёндашув элементларининг намоён бўлиши.....	140
ЁШЛАР – КЕЛАЖАГИМИЗ	
Хуршида БОБОҚУЛОВА. Мустақиллик йилларида фуқаролик жамияти ривожига ёшлар ижтимоий – фалсафий таваққулини шакллантириш заруриятига эҳтиёж.....	142
Иқром БҲРОНОВ. Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсати ҳамда глобаллашув шароитида "Оммавий маданият" кўринишидаги мафкуравий таълик муаммолари.....	145
Нуриддин АХМАДИЕВ. Жамият маънавий ривожланиш жараёнида ёшлар тарбиясининг ўрни.....	146
ИЛМ-ФАН ЮТУҚЛАРИ	
Раёно ДЖУРАЕВА. Ўзбекистон алломалари ҳаётини ўрганишда мобил иловалардан фойдаланиш.....	148
БИР ҲАДИС ШАРҲИ	
Йўлдошхон ИСАЕВ. Силаи раҳм қилган кишининг ризқи кенг бўлиши ҳақида.....	150

IMOM BUXORIY XALQARO ILMU-TADQIQOT MARKAZI

TAHRIR KENGASHI

- U. Alimov, A. Mansurov,
- A. Berdimurodov, A. Hasanov,
- B. Abdullimov, A. Mamonov,
- B. Matboboyev, B. Turayev,
- J. Yaxshiliqov, Z. Islomov, Z. Munavvarov,
- I. Saidov, M. Muhiddinov, N. Ibrahimov,
- U. G'ofurov, Sh. Sirajiddinov, U. Vatov,
- B. Karimov, Ashirbek Mominov (O'zboqiston), Devlin Di Uis (AQSH),
- Sonmaz Kutlu (Turkmaniya),
- Ingeborg Baldauf (Germaniya)

Bosh muharrir Shovosil ZIYODOV

Bosh muharrir o'rinbasarlari: Otabek MUHAMMADIYEVA, Ne'mat JABBOROV

Maslahat Olim DJURAYEV

Sahitalovchi-dizayner: Muhammadibol SHUKUROV

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Yozirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya Komissiyasining ilmiy jurnallar ro'yxatiga kiritilgan.

O'zbekiston Respublikasi Yozirlar Mahkamasi huzuridagi Din ishlari bo'yicha O'zmitaning 2019-yil 31-maydagi № 3035-sonli xulosasi asosida tayyorlandi.

Maqolada keltirilgan ma'lumotlar uchun muallif mas'ul.

Manzilimiz: 141306, Samarqand viloyati, Payonq tumani, Xo'ja Ismail shaharchasi.

E-mail: buxoriy_sabotlari@mail.ru
 Veb-sahifa: www.buxariy.uz
 Telefonlar: (0366) 240 2019, (0366) 240 2011

Boshiga 11.07.2019 yilda ruxsat berildi. Oog'oz bichimni 60x84 L8. Ofset bosma usulida bosildi. Bosma tahog' 17,5. Adadi - 150 dona. Buyurtma № Nashr indekslari - №946, №947 ISSN 2181-4791

Jurnal 2019-yil 8-avgrelda O'zbekiston Respublikasi Prezident Administatsiyasi huzuridagi Ashbot va Ommaviy Kommunikatsiya Agentligi tomonidan №0057-raqam bilan qayta ro'yxatga olingan. Bir yilda to'rt marta chop etiladi.

Jurnaldan ko'chirib bosilganda ma'na qayd etilishi shart.

Tahririyat fikri mualliflar fikridan farq qilishi mumkin.

Jurnal andazasi tahririyatning kompyuter bo'lumida tayyorlandi.

Jurnal "RELIABLE PRINT" MCHJ boshmaxonasida chop etildi. Toshkent shahri, Chorsu maydoni, 3-A bino